

lomkih) je zastopanih 16 srbskih in hrvatskih avtorjev (Njegoš, Mažuranić, Preradović, Đ. Jakšić, J. Jovanović Zmaj, Lazarević, Matavulj, Đalski, Kozarac, Voj. Ilić, Kranjčević, Dučić, Vidrić, Rakić, Nazor in Stanković); pri vsakem izvemo tudi najpotrebnejše biografske podatke. Gre torej za nekak kompromis: bravec naj spozna jezik, obenem pa naj se seznanja s srbsko-hrvatskim slovstvom.

Izbor štiva in število avtorjev sta opravičena z omejenim obsegom knjige. Zato tudi avtorja poudarjata, da je njuno delo samo čitanka, ne pa antologija, jed, ki naj vzbuja tek, ki pa nima namena nasititi.

Glavno vrednost knjige tvori akcent. Teksti so vseskozi akcentuirani, in sicer s stališča današnjega knjižnega jezika, ki se je glede akcenta že oddaljil od Vukovega. Zaradi neenotnosti srbskohrvatskega naglasa akcentuiranje pisateljev iz najrazličnejših pokrajin pač ni tako lahka reč. Stojčićević je opravil težko delo; za točnost nam je avtor sam najboljši porok.

Knjigi je dodan natančen slovar, ki obsega dobro tretjino vsega dela. Tu, se mi zdi, bi se dalo z manjšim tiskom prihraniti precej prostora v korist tekstem.

Knjigo bo s pridom uporabljal tudi Slovenec. Vsiljuje pa se nam misel, da bi bilo dobro, če bi tudi Slovenci dobili slično delo, nekoliko obširnejše, antologijo. Tako delo bi pospeševalo poznavanje srbskohrvatskega jezika, predvsem pa literature, pri tistih izobrazencih, ki nimajo volje (in časa), izbirati iz srbskohrvatske literarne produkcije najboljše, posezati pri čitanju po slovarju in premišljati o akcentu. V šoli bi tako delo bilo posebno dobro došlo.

Stojčićevićeva knjiga, ki se zdi sicer razmeroma draga (8 mark), je po svoji tehtnosti in tudi opremi vredna, da jo spoznajo vsi tisti, ki se pobliže pečajo s srbohrvaščino.

Mirko Rupel.

Hamza Humo: Grozdanin Kikot. Beograd 1927. Izdanje S. B. Cvijanovića.

Svojevrsten pojav v novejši srbski novelistiki. Povest nas po svoji razgibanosti, impresijonistični slikovitosti in lirični razueženosti spominja spisov, kakor sta n. pr. Kellermannova «Ingeborg» in Bartscheva «Die Salige». Po snovi obuja stare pastoralne idile. Po živahni izraznosti in zgoščenem slogu pa je značilen sad najnovejšega časa. Dejanje se zdaj zgosti v jarke naturalistične podobe, zdaj razbline v lahno nametane, svetle, trepetajoče barve, ki izražajo čisto čuvstvena nastrojenja. Zgodba o dveh ljubeznih, eni mladostno naivni, hrepenci in kolebajoči med poltenostjo in nežnim obožavanjem, drugi žgoči od sladostrastja, je pretkana s pisanim vezivom pravljice o Grozdanu in Grozdani in izvezena z bujnimi ornamentami vinogradniškega pejzaža.

Povest se dogaja od pomladi do jeseni v pokrajini, ki jo žge južno solnce in ki je sama gorka, strastna in razpaljena kakor ljudje. Po rebrih gričev so vinogradi s smokvami, malo višje pa planine z globoko padajočimi dolinami, kjer šume potoki. Vmes so pašniki, vasi in krčme, kjer se toči težko vino. To je svet, kjer se v solnčnem siju, med trtami in pod hladečimi krošnjami iščeta pravljica Grozdan in Grozdana. Iščeta se od pomladi do jeseni; njun pritajeni ljubezenski klic se oglašja kakor spremljevanje godbe: v njem je favnovska slast hrepenenja, ploditve, rasti, cvetja in sadu. Kdo sta ta božanska zaljubljenca? Poosebljenje same prirode, vobličena strast dveh ljubezni: do zrele Ivanke in do plahe pastirice Grlice. Čisto paganstvo. Zato bivši krščanski teolog Svrzimentija umrje od vina in od neizpolnjenih želj, a razpop Melentije hodi blazen po vaseh. Nič krščanskega ni nikjer, nobene ideje. Sama

paganska čuvstvenost, potopljena v naslado polti in opojnost vina. Sama природа s svojim večnim ritmom ploditve in smrti. In v to antično občuteno hercegovinsko pokrajino venomer veje paleči dih starih bogomilov, dih pravljice o Grozdanu in Grozdani. Dozore vinogradi, oberejo se smokve in minejo dnevi ljubezni in vina. Ljubezen z Ivanko se konča z nasičenjem, Grlico pa posili vaški pohotnež Juro. Dekle zblazni in skoči s pečine v prepad. Takrat se končajo idile brstja in cvetja. Grozdan in Grozdana se skrijeta, dokler ju pomladno solnce iznova ne zvabi k večnemu ljubavnemu rajanju.

Povest «Grozdanin kikot» ima malo dejanja. Kakor z reflektorjem je osvetljenih nekaj hiš, krajev in oseb v tej malce preveč poetični pokrajini. Vse ostalo je v nemirnih silhuetah, v nasičenih barvah, izgubljeno v zaslepljujočem solnčnem siju. Čisti pripovedniški impresijonizem z ekspresivnimi stavki. Dejal bi, da je cela povest zgolj pesem v prozi, zato pa so mnoge njene strani čisto odveč. Osebe so podane dokaj površno. Na vsem leži lirični subjektivizem, povsod se pozna artistska paleta. Tu in tam bo koga odbila pregosta osladnost, v celoti pa pisatelj prevladuje nad njo. Nekatera mesta so tako mirna, lepa in jarka, kakor da bereš «Dafnisa in Hlojo» ali «Amorja in Psiho». Psihologizem je avtorju tuj, takisto konstruktivno, epično pripovedovanje. Vse mu je lirika in kolorit s strastnimi fugami poltenosti. V tem pa je tudi slabost sicer nadarjenega in mnogo obetajočega pripovednika Hamze Humo.

Piščev jezik je sočen in bujen, slog razgiban in melodiozen. «Grozdanin kikot» bi vzlic njegovim hibam štel k značilnim produktom najnovejše srbske proze. Knjiga, ki obsega okrog 100 strani, je tiskana na dobrem papirju in z lepimi črkami. Naslovni list je narisal Sreten Stojanović. B. B o r k o.

Siniša Paunović: Iz kutova duše. Beograd 1927. Str. 62. 15 Din.

Ljubezen ima krila, zakon pa bergle, pravi ruska poslovice. Še ostreje se izraža George Sand, češ, da je zakon ena najbolj barbarskih uredb v človeški družbi. A v zadnjem času so njeni rojaki — gospe Aurel in Vérine ter abbé Violet — objavili vsak po eno knjigo z nasprotno tezo, trdeč, da sedmo svetotajstvo nikakor ni «poslednje olje» za ljubav. Bodi si to kakorkoli, toliko je gotovo, da «brak» gospodu Paunoviću ni narekoval najslajših in najstrastnejših melodij. Posmrtna pesma se celo zaključuje s pozivom, naj draga prosi Krista, da ji pošlje čimprej drugega izvoljenca:

Moli da mesto moga lika
— lika tvog zemnog boga —
useli novog boga
u bele grudi tvoje!

Sicer je naš daljinar (Ahasver) in obenem Solzislav samo začetnik, a se izdaja za opoklega blaziranca, n. pr. v N e m i r u:

Dvadeset i pet nosim svojih leta
bezgrešnih, čistih, još rumen na usni,
a ipak svega sit sam, sve mi smeta
i sve me boli i dani mi gnusni!

Tu pa tam se zablesti kak uspel verz, kaka dobra misel, posrečena iver — redka kresnica na prostrani mrakotni pušči. V celoti pa je zbirka poprečno, vsakdanje blago na primerno zaniknem papirju. Upajmo, da se bo Paunović bolj našopiril s tremi snopiči proze, ki jih napoveduje. A. D.